

## Przejmowanie fabryk - argentyński model obywatelskiego nieposłuszeństwa

Autor tekstu: **Mariusz Agnosiewicz**

Argentyna to kraj tworzący swego czasu najbogatszą klasę średnią Ameryki Łacińskiej, który został doprowadzony do bankructwa w roku 2001. W tymże roku w USA rozwalono największe spółki pracownicze kraju. Amerykańska uwaga społeczna była jednak skupiona na zamach na WTC.

Zrujnowane fabryki to w istocie milczące pola walki. Samoobroną pracowniczą prowadzoną w formie obywatelskiego nieposłuszeństwa stał się międzynarodowy ruch [fábricas recuperadas](http://en.wikipedia.org/wiki/Workers%27_self-management#The_f.C3.A1bricas_recuperadas_movement) ([http://en.wikipedia.org/wiki/Workers%27\\_self-management#The\\_f.C3.A1bricas\\_recuperadas\\_movement](http://en.wikipedia.org/wiki/Workers%27_self-management#The_f.C3.A1bricas_recuperadas_movement)) (przejmowania fabryk), który działa pod trzema hasłami: „Przejąć — Stawiać opór - Produkować!” Ruch odzyskał do 2004 r. 200 firm i tysiące miejsc pracy.

Film „The Take” Avi Lewisa i Naomi Klein (autorki antyglobalistycznej książki „No Logo”) opowiada o przejmowaniu przez pracowników upadłych fabryk po krachu finansowym w Argentynie. Winą za to autorzy filmu i jego bohaterowie obarczają bezwzględną ekspansję globalnego rynku. Film otrzymał w 2004 roku Nagrodę Amerykańskiego Instytutu Filmowego dla Najlepszego Filmu Dokumentalnego oraz nagrodę publiczności na AFI Fest.



1. „Nauczyliśmy się, że w interesach najlepiej sprawdza się demokracja partycypacyjna”

„Walka robotników rozgrywa się w tle kampanii prezydenckiej, w której głównym kandydatem jest architekt zapaści gospodarczej w Argentynie — Carlos Menem. Jeśli wygra, fabryki wrócą do dawnych właścicieli, dla których znaczą one tyle, co sterta złomu do sprzedania. Robotnicy uzbrojeni tylko w proce i wiarę w demokrację, stają twarzą w twarz z szefami, bankierami i całym systemem. Prawdziwą bronią pracowników jest poparcie lokalnej społeczności.” [Alterkino](http://www.alterkino.org/ruch_robotniczy/the-take-pr-zejmowanie-fabryk/) ([http://www.alterkino.org/ruch\\_robotniczy/the-take-pr-zejmowanie-fabryk/](http://www.alterkino.org/ruch_robotniczy/the-take-pr-zejmowanie-fabryk/))

Film opowiada historię przejęcia pracowniczego (w drodze obywatelskiego wywłaszczenia) fabryki Zanon, po jej zamknięciu przez właściciela związanego z prezydentem Menemem. W pierwszym okresie fabryka była okupowana. 2 marca 2002 roku 240-osobowa załoga wznowiła produkcję, działając bez żadnego kierownictwa (w oparciu o samorząd). Po przetrwaniu kryzysu, fabryka znów stała się dochodowa, wówczas dawny właściciel postanowił ją odzyskać.



"Zanon należy do ludzi"

Nazwa Zanonu (od nazwiska właściciela Luigiego Zanona) została zmieniona na FaSinPat, co stanowiło skrót „Fábrica Sin Patrones” (fabryka bez szefów). Film Lewisa i Klein powstał w 2004, czyli w okresie walki o fabrykę.



2. Fot. Jorge Contrera

Nasiliła się ona w 2005, kiedy pracownicy zderzyli się z eskalacją przemocy. W marcu 2005 porwano i torturowano pracowniczkę firmy. Samorząd pracowniczy okazał się jednak skuteczny. Fabryka się rozwijała. W 2005 zatrudniono kolejnych 170 pracowników, łączne zatrudnienie doszło wówczas do 410 osób. Jest to tym bardziej godne uznania, że fabryka działała w trudniejszych warunkach: poprzedni właściciel płacił jedynie 20% pełnych kosztów za gaz i elektryczność, po przejęciu zakładu pracownicy ponosili pełne koszty; władze prowincji przez osiem lat nie składały żadnych zamówień w fabryce. Pracownicy docierali jednak bezpośrednio do ludności, przekazując swoje produkty bezpłatnie dla budynków użyteczności społecznej, organizując wydarzenia kulturalne. W 2005 załoga FaSinPat uchwaliła budowę kliniki zdrowotnej dla ubogiego regionu Nueva España, który domagał się jej od władz lokalnych od dwóch dekad. Została ona zbudowana w ciągu trzech miesięcy. Pracownicy finansowali także jadłodajnie i szpitale.

Ich batalia zakończyła się po ośmiu latach. 14 sierpnia 2009 lokalna władza legislacyjna większością 26 do 9 głosów przegłosowała przekazanie dawnej fabryki Zanon na rzecz kooperatywy pracowniczej. Jednocześnie lokalne władze wzięły na siebie spłatę dawnych wierzycieli fabryki z okresu władzy Zanona (równowartość ok. 7 mln dol.). Kooperatywa pracownicza była przeciwna temu rozwiązaniu, wywodząc, że wierzyciele (w szczególności Bank Światowy) byli współodpowiedzialni za wykołajenie zakładu w 2001.

Oby jak najwięcej zakładów, także w naszym kraju, zostało przejętych przez pracowników. Doświadczenia spółek pracowniczych z całego świata wskazują, że nie są one równie efektywne jak spółki monokratyczne — są efektywniejsze, a na dodatek bardziej sprawiedliwe społecznie i użyteczne dla lokalnych wspólnot.

Więcej o fabryce i ruchu:

- [FaSinPat w Wikipedii](http://en.wikipedia.org/wiki/FaSinPat)  
(<http://en.wikipedia.org/wiki/FaSinPat>)
- [Argentine Factory Wins Legal Battle: FASINPAT Zanon Belongs to the People](http://www.newstatesman.com/south-america/2007/08/argentina-workers-movement)



(<http://upside-down-world.org/main/argentina-archives-32/2052-argentine-factory-wins-legal-battle-fasinpat-zanon-belongs-to-the-people>)

- [Occupy, resist, produce](http://www.newstatesman.com/south-america/2007/08/argentina-workers-movement) (<http://www.newstatesman.com/south-america/2007/08/argentina-workers-movement>)
- [The Rise of Worker Cooperatives in Argentina](http://atlismta.org/online-journals/0809-journal-intervention/the-rise-of-worker-cooperatives-in-argentina) (<http://atlismta.org/online-journals/0809-journal-intervention/the-rise-of-worker-cooperatives-in-argentina>)

Argentyński ruch przejmowania fabryk od 2013 inspirował Greków do rozwijania podobnej formy gospodarczego nieposłuszeństwa:

- [The Greek workers who took inspiration from Argentina](http://roarmag.org/2013/05/vio-me-zanon-factory-argentina-greece)  
(<http://roarmag.org/2013/05/vio-me-zanon-factory-argentina-greece>)
- [O greckim ruchu przejmowania fabryk w języku polskim](http://www.viome.org/p/polski.html)  
(<http://www.viome.org/p/polski.html>)



# Vio.Me.

## Occupy, Resist, Produce!

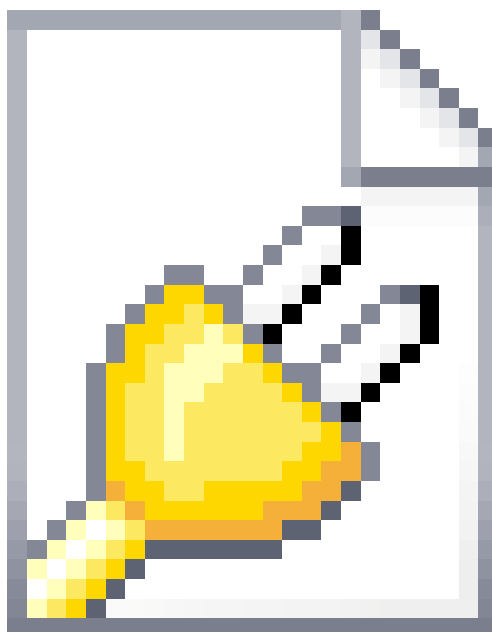
**Solidarity to the struggle of the workers of the Vio.Me.  
factory in Thessaloniki, Greece, for self-management!**

# Przejmowanie fabryk online

produkcja:  
czas  
reżyseria  
scenariusz  
zdjęcia  
język: polski lektor

trwania: USA,  
87  
Avi  
Naomi  
Mark

2004  
min  
Lewis  
Klein  
Ellam









Zobacz także te strony:

[Kapitalizm 2.0](#)

### **Mariusz Agnosiewicz**

Redaktor naczelny Racjonalisty, założyciel PSR, prezes Fundacji Wolnej Myśli. Autor książek [Kościół a faszyzm](#), [Anatomia kolaboracji](#) (2009), [Heretyckie dziedzictwo Europy](#) (2011), trylogii *Kryminalne dzieje papieżstwa*: [Tom I](#) (2011), [Tom II](#) (2012), [Zapomniane dzieje Polski](#) (2014).

[Strona www autora](#)

[Pokaż inne teksty autora](#)



(Publikacja: 19-07-2015 Ostatnia zmiana: 21-07-2015)

[Oryginał..](http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,9870) (<http://www.racjonalista.pl/kk.php/s,9870>)

Contents Copyright © 2000-2015 Mariusz Agnosiewicz

Programming Copyright © 2001-2015 Michał Przech

Właścicielem portalu Racjonalista.pl jest Fundacja Wolnej Myśli.

Autorem portalu jest Michał Przech, zwany niżej Autorem.

Żadna część niniejszych opracowań nie może być wykorzystywana w celach komercyjnych, bez uprzedniej pisemnej zgody Właściciela, który zastrzega sobie niniejszym wszelkie prawa, przewidziane w przepisach szczególnych, oraz zgodnie z prawem cywilnym i handlowym, w szczególności z tytułu praw autorskich, wynalazczych, znaków towarowych do tego portalu i jakiegokolwiek jego części.

Wszystkie elementy tego portalu, wliczając w to strukturę katalogów, skrypty oraz



inne programy komputerowe są administrowane przez Autora. Stanowią one wyłączną własność Właściciela. Właściciel zastrzega sobie prawo do okresowych modyfikacji zawartości tego portalu oraz opisu niniejszych Praw Autorskich bez uprzedniego powiadomienia. Jeżeli nie akceptujesz tej polityki możesz nie odwiedzać tego portalu i nie korzystać z jego zasobów.

Informacje zawarte na tym portalu przeznaczone są do użytku prywatnego osób odwiedzających te strony. Można je pobierać, drukować i przeglądać jedynie w celach informacyjnych, bez czerpania z tego tytułu korzyści finansowych lub pobierania wynagrodzenia w dowolnej formie. Modyfikacja zawartości stron oraz skryptów jest zabroniona. Niniejszym udziela się zgody na swobodne kopiowanie dokumentów portalu Racjonalista.pl tak w formie elektronicznej, jak i drukowanej, w celach innych niż handlowe, z zachowaniem tej informacji.

Plik PDF, który czytasz, może być rozpowszechniany jedynie w formie oryginalnej, w jakiej występuje na portalu. **Plik ten nie może być traktowany jako oficjalna lub oryginalna wersja tekstu, jaki prezentuje.**

Treść tego zapisu stosuje się do wersji zarówno polsko jak i angielskojęzycznych portalu pod domenami Racjonalista.pl, TheRationalist.eu.org oraz Neutrum.eu.org.

Wszelkie pytania prosimy kierować do [redakcja@racjonalista.pl](mailto:redakcja@racjonalista.pl)